

Eindelijk naar Gavdos

Jarenlang was Gavdos in onze gedachten en op ons netvlies. Op onze wandelingen, of liggend op een van de stranden van Zuidwest Kreta zagen we bij mooi weer die bult aan de horizon met ietsje naar rechts een kleiner bultje. Bij mist of duisternis, verdwenen. Elk jaar zeiden we: 'volgend jaar gaan we erheen'. En dit jaar gingen we.

De vuurtoren (Faros)

Trypití, het einde van Europa met de gigantische keukenstoel

Vorig jaar schreef Mark Harvey, ooit leidinggevende van Pavlos Emmanouilidis, een mooi in memoriam bij diens overlijden. In de correspondentie daarover meldde hij ook een artikel geschreven te hebben over Gavdos. Omdat dat in het Engels was en nog bewerking behoeftte, bleef het liggen. In mei overleed Mark aan de gevolgen van Covid-19, en nu vertaalde en bewerkte Wietty Belly zijn artikel.

MARK HARVEY | FOTO'S: EUGENIA VEEL
KAARTWERK: UVA-KAARTENMAKERS

De ferry van de Anendyk Lijn, een uit de kluiten gewassen landingsvaartuig met twee open passagiersdekken boven een enorm vrachtdak, baant zich tussen april en november dagelijks een weg van Sfakiá naar Ayía Rouméli met hordes uitgeputte Samariá-gangers aan boord die zich in Sfakiá in de wachtende bussen hijsen. Het schip heeft enorme verticale luiken vlak achter de reusachtige laadklep, die, eenmaal gesloten, zorgen voor een waterdicht vrachtdak tijdens de vaart, een hoognodige constructie na de ramp met de Herald of Free Enterprise in 1987.

Eenmaal aan boord is het raadzaam om midscheeps plaats te nemen, dan voelt de deining aan als een schommelstoel. Op de voor- of achterplecht word je gegarandeerd zeeziek met alle gevolgen van dien. Na een uur of twee glijden we langs het kleine bultje, geheten Gavdopoula en even later langs de kust van Gavdos. We zien een kleine kapel en een strandje, Lavrakás, waaronder naar men zegt een stad uit de oudheid verborgen ligt.

Gavdos was vroeger een belangrijke tussenstop op de handelsroute van Sicilië naar Libië en terug. Een prachtig voorbeeld van zo'n handelsschip kun je vinden in het Maritiem Museum van Chaniá.

In zijn glorietijd telde het eiland misschien 8000 inwoners, nu zijn het er een stuk of vijftig, een paar honderd meer in de zomer, waaronder wat hippies op leeftijd. De 'hoofdstad' Kastrí heeft rond 15 bewoonde huizen, en de schaarse dorpjes nog een paar. Overal verspreid liggen stenen hutten, waar





Uitzicht op de baai vanuit taverna en pension to Panórama

misschien mensen geleefd hebben, of geiten, of schapen en restanten van verlaten dorpjes. Na de tiende eeuw trok de bevolking naar het binnenland, weg van de kust en van de gevaarlijke pirateninvallen.

In het seizoen concentreert de 'drukte' zich rond het Sarakíniko strand (vernoemd naar de Saracenen), maar door toeval hadden wij gekozen voor een aangenaam rustige inham meer naar het zuiden, Korfos, een gouden greep.

Gavdos heeft de vorm van een omgekeerde vleugel, en doet me denken aan het kunstwerk van Rachel Horn: *Concert for Anarchy*, een vleugel die ondersteboven hangt aan het plafond van Tate Modern. Het eiland is niet veel langer dan tien



Mark rust uit op het strand Sarakíniko

kilometer, het hoogste punt is 360 meter. De kust is bezaaid met landtongen, inhammen, zandstrandjes. De begroeiing: de bekende lage doornige struiken en kreupelhout met hun kruidige geur. In het noorden en op sommige plateaus groeit door erosie helemaal niets. Er zijn twee piepkleine natuurlijke bronnen, verder komt het water van opgevangen regen of wordt in flessen ingevoerd. Op het hele eiland zie je de overblijfselen van terrasbouw. In enkele gevallen wordt daar nog een graansoort verbouwd die 's winters aan de geiten wordt gevoerd.

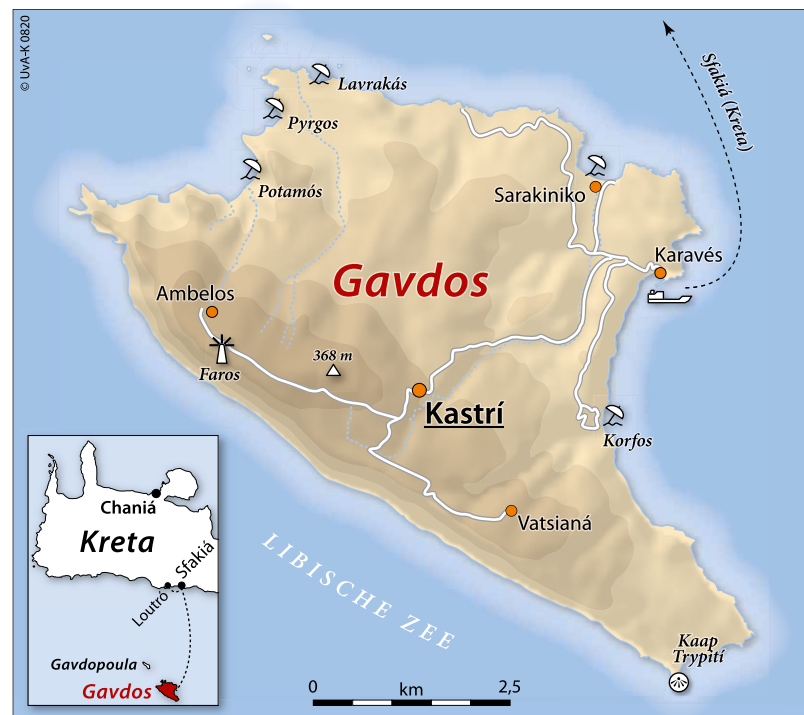
Gastheer

Ons schip legt aan in Karavés. Drukte bij het lossen van goederen en gasten. Een gedrongen zestiger, wit haar, grote snor, is onze gastheer Yorgos. We worden met nog een man of 7 in een ernstig ziek minibusje gepropt – mijn diagnose: geen vering, geen schokdempers. Gelukkig doen de motor en de remmen het wel, want we moeten een paar steile hellingen op en af.

De taverne, *to Panórama*, ligt aan een idyllische baai en de vrouw van Yorgos, Maria, een stevige maar bewegelijke mama die altijd lacht met een tandeloze mond, begroet ons allerhartelijkst. Geweldige mensen, net als hun zoons en schoondochters. Hun Engels is goed en ze spreken zelfs een paar woorden Nederlands, opgedaan dankzij een vaste bezoeker, Eelco Loo de, curator van het Fotomuseum te Rotterdam, die een schitterend fotoboek van Gavdos heeft gepubliceerd.

Vanuit Korfos kun je zuidwaarts naar het einde van Europa lopen, Trypiti; op het topje van de landtong staat een gigantische keukenstoel.

Ook is er een fraaie wandeling langs een goed onderhouden pad naar de restanten van het dorp Vatsianá. Een generatie geleden woonden daar nog 100 mensen. Nu staan er nog een kapelletje, een café en een taverna (beide gesloten), een paar bouwvallen en skeletten van onafgebouwde huizen. We ont-



De baai Potamós

moetten enkele van de inwoners, een echtpaar met drie kinderen, waarvan de oudste twee de helft van het totale leerlingenbestand vormen. De priester en zijn vrouw, tevens caféhoudster, waren niet thuis.

Heel bijzonder was onze wandeling naar Sarakíniko. Eerst langs een pad op een plateau, afbuigend naar de 'hoofdstad' Kastri, waar we in het piepkleine restaurantje GoGo aten in de schaduwrijke tuin, tevens de enige moestuin die we op het eiland gezien hebben, goed ommuurd in de strijd tegen de allesknabbelende geiten. Langs de enige geasfalteerde weg van het eiland richting Karavés dachten we de afslag naar Sarakíniko te vinden, maar die bleek niet meer te bestaan, zoals ons achteraf is verteld. En zo dwaalden we rond in de hitte totdat iemand langskwam die ons zei hoe we wél naar Sarakíniko konden komen, als we tenminste gek genoeg waren om die tocht te ondernemen. Dat moesten we wel, want we zouden rond 6 uur met Yorgos' schoondochter in het minibusje een lift terug krijgen. Het werd een zenuwslopende mars die voor een stevige echtelijke ruzie zorgde.

Universiteit van Gavdos

Sarakíniko is een prachtig lang zandstrand met wat huur-bungalows voor toeristen die overigens alweer vertrokken waren. Ook de hippies waren afgedropen, naar hun winterkwartier in Fez. Hoger op een duin staat daar nog het 'huis van de ballingen', waar over de jaren onder Metaxás, de Nazi's en het Kolonelsregime vooral communisten gehuisvest waren. Sommigen van hen hebben het eiland nooit meer verlaten en brachten hun technische en politieke kennis over op de plaatselijke bevolking, die liefdevol sprak van de 'universiteit van Gavdos'.

Gelukkig waren we net op tijd voor schoondochterlief met haar minibusje, al hotsend en botsend kwamen we weer heelhuids aan in Korfos.



Kerkje bij Kastri

Een andere memorabele wandeling zou ons, alweer via Kastri, naar het Potamós strand voeren. Een goed begaanbaar pad, met geweldige uitzichten over de Libische Zee, langs het totaal vervallen dorpje Fanari, dicht bij de prachtige vuurtoren met de toepasselijke naam Faros. Niet meer in gebruik, maar nog wel bewoond en in stand gehouden door een echtpaar met twee kinderen, die op school gaan met het tweetal uit Vatsianá. Potamós en Pyrgos hebben we niet gehaald, te warm en te ver, dus terug naar Korfos, via de school van het eiland, op een verlaten kruispunt, niet ver van het stadsgevoel van Kastri. Al met al hebben we alle uithoeken van het eiland bewandeld, op Potamós, Pyrgos en Lavrakás na.

Op een kaart van Gavdos zagen we bij sommige stranden een pictogram van een haai. Haaien zijn er niet, maar veel gevaarlijker zijn de stromingen als je de baai uit zwemt, dus een waarschuwing is zeker op zijn plaats. Er waren trouwens erg weinig vissen, ook hier heeft overbevissing, vaak met dynamiet, zijn heilloze werk gedaan. Alleen beugvissen is nog toegestaan, maar dat is niet meer rendabel. Onze Yorgos ving voor ons nog wel een heerlijke zeebrasem, maar de benzine van zijn vissersbootje kost meer dan de vis opbrengt.

Op onze laatste avond kwam Nikos, de jongste zoon terug uit Athene met zijn gitaar. Na het avondeten werden we getraakteerd op een concert van Kretenzische en Griekse muziek, compleet met traditionele zangpartijen van familieleden en enkele bewoners. De tijd stond stil... Zoals begrijpelijk was ons afscheid de volgende morgen emotioneel.

Wat leek ons Loutró bij terugkomst op Kreta wuft en overvol! De nacht na onze ferry tocht stak er een geweldige storm op, en lag het scheepsverkeer plat. Net op tijd dus, maar gedwongen achterblijven bij Yorgos en Maria zou geen straf geweest zijn. 🐾

Oktober 2014